

เติบโตด้วยเมล็ดพันธุ์

รัญญา นวลคง เขียนและเรียบเรียง

ถ้าใครเคยเดินทางผ่านไปแถวคาบสมุทรสหิงพระ คงเคยเห็นท้องนาอันกว้างใหญ่ ทิวตาลโตนด เรียงรายตลอดข้างทาง ดูจากขนาดความสูงของต้นตาลโตนด พาให้นึกถึงความเก่าแก่ของชุมชนแถบนี้ ด้วยพื้นที่เป็นคาบสมุทร โดยฝั่งตะวันตกจรดกับทะเลสาบสงขลา ฝั่งตะวันออกจรดทะเลใหญ่หรือทะเลอ่าวไทย สังเกตเห็นมีวัดวาอารามมากมายในแถบนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัดเก่าแก่ บวกกับตาลโตนด กระจายอยู่มากมาย อดีตคงเป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ที่หนึ่ง ทั้งในทางด้าน พุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม หรือในด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีความสมบูรณ์ในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรทางทะเลที่มีอยู่มากมายทั้งจาก ทะเลสาบและทะเลใหญ่

พื้นที่คาบสมุทรสหิงพระ ประกอบด้วยอำเภอสหิงพระ อำเภอสิงหนคร อำเภอกระแสดสินธุ์ อำเภอระโนด ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกสุดของจังหวัดสงขลา ผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลักๆอยู่ สองประเภท คือผู้ที่อาศัยริมชายฝั่งของทั้งสองด้านที่ติดทะเลจะประกอบอาชีพทำประมง คนที่ไม่ได้อยู่ ติดทะเลก็ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำนาข้าว ทำไร่ หรืออาชีพที่เกี่ยวข้องกับตาลโตนดอย่างเช่น ทำน้ำตาลโตนด ลูกตาลสด น้ำส้มจากตาลโตนด และอื่นๆอีกมากมายที่สามารถใช้ประโยชน์จากต้น ตาลโตนด

สิ่งหนึ่งเมื่อสัมผัสกับผู้คนแถบนี้ เรื่องของวิถีการกิน เช่นเดียวกับหลายๆที่ของคนที่ย้ายอยู่ใน ชายฝั่งทะเล หรือคนในลุ่มน้ำทะเลสาบ สิ่งที่ไม่ค่อยพบเจอในเมนูอาหารคือ ความหลากหลายของพืชผัก ที่ใช้ประกอบอาหาร แต่จะแทนที่ด้วยอาหารทะเลไม่ว่าจะเป็นปลา กุ้ง หอย ปู และอื่นๆ มากมาย ทั้งนี้ อาจเป็นด้วยความมียู่มากมายของทรัพยากรเหล่านี้ ทั้งจากน้ำจืด น้ำเค็ม หรือแม้แต่น้ำกร่อย จนเกิด เป็นวัฒนธรรมการกินที่ยังรากลึกลึบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น สังเกตเมนูอาหารเช่นการแกงก็จะแกงเฉพาะ เนื้อสัตว์อย่างพวกปลา ก็จะเป็นปลาอย่างเดียวไม่ค่อยมีผักอื่นเป็นส่วนประกอบ หรืออาจมีก็เพียงอย่าง สองอย่าง ไม่เหมือนผู้คนที่อาศัยอยู่โซนเขาหรือโซนนา ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกที่อาจพบว่าเมนูหนึ่งอาจมี พืชผักเป็นส่วนประกอบมากถึงสิบชนิด หรืออาจมากถึงยี่สิบชนิดอยู่ในหม้อเดียวกันก็เป็นเรื่องปกติ

วัฒนธรรมการบริโภคอย่างหนึ่งของผู้คนในภาคใต้ที่ดูจะเหมือนกันในทุกที่คือ จะเลือกกินสิ่งที่มี อยู่มากมายในท้องถิ่นนั้นๆก่อน จนนานวันกลายเป็นนิสัยความเคยชิน สังเกตสิบทอดจนเกิดเป็น วัฒนธรรมการบริโภคประจำถิ่น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่การกินอยู่ของผู้คนในภูมิภาคเดียวกัน จะมีความ แตกต่างกันในแต่ละท้องที่ จนบางพื้นที่เกิดเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่หาที่ใดเหมือนไม่ได้

โรงเรียนวัดประตู่เขียนเป็นโรงเรียนหนึ่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของคาบสมุทรสทิงพระ โดยมีพื้นที่ตั้งอยู่ใน ต.ม่วงงาม อ.สิงหนคร จ.สงขลา เป็นโรงเรียนขนาดเล็กเปิดสอนในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา มีจำนวนนักเรียนไม่ถึงร้อยคน นักเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นเด็กในชุมชนใกล้เคียง เป็นลูกหลานของคนพื้นถิ่น โดยแท้ ทำให้รับเอาวัฒนธรรมการบริโภคจากที่มีอยู่โดยตรง บวกกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงในนามความทันสมัย ทำให้เด็กนักเรียนเหล่านี้ยิ่งห่างไกลกับการบริโภคผักมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อโฆษณา หรือสื่อที่เข้าถึงได้ง่ายอย่างเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่มุ่งนำเสนอการบริโภคในรูปแบบของความทันสมัย รูปลักษณ์สีสันสวยงามทั้งในเรื่องหีบห่อหรือตัวอาหารเอง โดยไม่ค่อยได้คำนึงถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวสินค้าที่บริโภค เช่น คุณค่าทางโภชนาการ ความปลอดภัย ที่สำคัญคุณค่าในวัฒนธรรมประจำถิ่น ดังนั้นเมื่อมีสิ่งชักนำเหล่านี้ทำให้เด็กรุ่นใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะหันหลังให้กับความเป็นท้องถิ่น

ครูไพรัตน์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดประตู่เขียน ตอนนี้ได้เกษียณราชการไปแล้ว แต่ยังมี ความผูกพันกับโรงเรียนอยู่ และด้วยตอนนี้โรงเรียนวัดประตู่เขียนเองก็ไม่มีครูผู้ชาย และยังไม่มีครูที่ สอนวิชาเกี่ยวกับเกษตรโดยตรง ทำให้ครูไพรัตน์อาสาเข้ามาสอนในเรื่องเหล่านี้ ด้วยหวังว่าให้เกิด ประโยชน์กับนักเรียน และเป็นความรู้ติดตัวนักเรียนไป ที่สำคัญได้ส่งเสริมการบริโภคผักของนักเรียนให้ มากยิ่งขึ้น ใจความสำคัญตอนที่ครูไพรัตน์กล่าวถึงการบริโภคผักของนักเรียนคือ *ต้องมีผักก่อน นักเรียนถึงจะได้กินผัก* ดังนั้นการจะมีผักได้ต้องเริ่มจากการปลูก ผ่านขั้นตอนมากมาย กระบวนการ บริโภคเป็นขั้นสุดท้ายซึ่งสำคัญมาก เพราะเมื่อปลูกแล้วกินไม่เป็นหรือไม่อยากกิน ก็ไม่เกิดประโยชน์

“ที่ตรงไหนก็ปลูกผักได้”ครูไพรัตน์กล่าว ขอเพียงมีความรู้ความเข้าใจในพื้นที่และพืชพันธุ์ที่จะ ปลูก ที่สำคัญเด็กนักเรียนต้องมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้เขาและเธอเหล่านั้นรักมัน ดังนั้นไม่แปลกที่โรงเรียน วัดประตู่เขียนซึ่งมีพื้นที่ไม่ได้มากมายนัก แต่กลับมีพืชผักต่างๆ กระจายอยู่โดยรอบโรงเรียน และโดยไม่ จำกัดพื้นที่และรูปแบบ ทั้งรอบอาคาร ริมกำแพง ค้างไม้เลื้อย หรือวางเป็นชั้นในรูปแบบชั้นบันได โดยมี พืชผักหลากหลายชนิด เมื่อสอบถามนักเรียนและครูไพรัตน์ได้ความว่า ผักต่างๆที่จะปลูกนักเรียนจะเป็นผู้ เสนอขึ้นมาว่าอยากปลูกอยากกินผักอะไร ก็จะจัดการหาพันธุ์พืชผักเหล่านั้น พร้อมทั้งหาความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับการปลูกการปรุงและที่สำคัญคือการกิน เมื่อนักเรียนมีส่วนร่วม ก็เป็นการง่ายที่จะทำให้เด็ก นักเรียนได้กินผัก

สำคัญมากกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้กับเด็ก การเรียนรู้เรื่องการปลูกผักไม่ได้หมายถึง เพียงมีผักไว้บริโภคเท่านั้น แต่ยังเป็นการศึกษาในเรื่องการสร้างความมั่นคงในด้านอาหาร รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่ดีและปลอดภัย สามารถพึ่งตนเองได้ เห็นได้จากแนวคิดหลักของโรงเรียนวัดประตู่ เขียน ที่เน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ตั้งแต่การเตรียมดิน ปรุงดิน คัดเลือกพันธุ์ผักที่จะปลูก วิธีการปลูก การผลิตปุ๋ยใช้เอง วิธีการดูแลรักษาและโรคภัยแมลงต่างๆ เรียนรู้ผ่านแปลงผักและวิธีการปลูกที่

หลากหลาย และต้องสอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียนในแต่ละชั้นเรียน เช่นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เน้นปลูกผักง่ายๆกินง่ายๆ อย่างผักบุ้ง เป็นต้น เพื่อให้เห็นผลได้ง่าย ไม่ต้องการดูแลที่ซับซ้อนมากนัก ซึ่งเมื่อนักเรียนทำแล้วเกิดผล การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชั้นถัดไปที่สูงขึ้นก็ทำได้ไม่ยาก หรือนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่4-6นอกจากจะเน้นพืชผักในแปลงเพาะปลูกแล้ว ยังเพิ่มเทคนิคขั้นสูงขึ้นมาอีกหน่อย เช่นการตอนกิ่ง การติดตา หรือการเสียบยอด โดยครูไพรัตน์กล่าวว่านักเรียนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดประตู่เขียนสามารถขยายพันธุ์พืชด้วยเทคนิคเหล่านี้ได้ทุกคน

การเตรียมเมล็ดพันธุ์ที่จะเพาะปลูกในโรงเรียนตามที่นักเรียนเสนอในแต่ละครั้งนั้น ครูไพรัตน์จะเตรียมไว้เยอะกว่าปกติที่ใช้ในแปลงผักที่โรงเรียน เนื่องจากเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติจริงในโรงเรียน จะมีความกระตือรือร้นจากการได้ทำจริงสดๆร้อนๆ จึงใช้โอกาสนี้แจกเมล็ดพันธุ์ที่เตรียมไว้ที่เหลือจากปลูกที่โรงเรียนแล้วให้นักเรียนไปปลูกต่อที่บ้าน ซึ่งนักเรียนก็ตอบรับเป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะเพิ่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ทำให้อยากเอาไปทำที่บ้านบ้าง นับเป็นกลยุทธ์ที่น่าสนใจของครูไพรัตน์ทีเดียว ซึ่งพอนักเรียนนำพืชผักกลับไปปลูกที่บ้าน พ่อแม่ผู้ปกครองทางบ้านก็ต้องร่วมกับบุตรหลานตัวเองด้วย เกิดเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ทั้งยังเป็นการสร้างค่านิยมที่ดีในด้านการบริโภคอาหารในครัวเรือนอีกด้วย แม้อาจเป็นส่วนที่ยังไม่มาก แต่สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมการบริโภคของผู้คนในคาบสมุทรสทิงพระ ซึ่งเคยชินกับการประกอบอาหารที่ไม่ค่อยมีพืชผักเป็นส่วนประกอบ จนกลายเป็นวัฒนธรรมการบริโภคประจำถิ่น ดังนั้นเมล็ดพันธุ์เม็ดเล็กๆที่นักเรียนเริ่มปลูกในวันนี้ อาจเป็นการปลูกฝังบางอย่างที่ยิ่งใหญ่ในภายหน้าแก่พวกเขาก็เป็นได้

อาจไม่ยากนักที่ใครจะลุกขึ้นมาทำอะไรที่ยิ่งใหญ่ได้โดยง่าย บางทีการเริ่มจากสิ่งเล็กๆ อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่เราสามารถเริ่มลงมือทำได้เลย ต้นตาลโตนดต้นใหญ่ที่ยืนต้นเรียงรายอยู่มากมายในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ คงยืนยันได้ถึงความยิ่งใหญ่ของมัน ยืนต้นผ่านลมพายุแดดฝนมานานปี ออกลูกติดผลเพื่อมอบให้แก่สรรพสิ่งต่างๆมากมาย แต่ใครรู้บ้างว่าต้นตาลโตนดที่ยิ่งใหญ่เหล่านั้นเกิดจากหน่วยผลเล็กๆขนาดเพียงกำปั้นเท่านั้นเอง

.....